

Sydämen ja omantunnon lautanen

Vihreiden ruokapolitiittinen linjapaperi
hyväksytty puoluehallituksessa 1.10.2010

Tavoitteena ekologinen ja eettinen ruoka

Ruokapolitiikkaa tulee ohjata terveys, ekologia ja eettisyys näiden myönteisten yhteiskunnallisten vaikutusten vuoksi ottaen myös huomioon talous- tai elinkeinopolitiikan. Haluamme, että ruokavalinnat, elintarviketuotanto ja joukkoruokailu edistävät ihmisten terveyttä, noudattavat kestävän kehityksen periaatteita ja ottavat samalla huomioon kulttuurin sekä ihmisten ja eläinten oikeudet. Terveellisen, ekologisen ja eettisen ruoan pitää myös olla kaikkien saatavilla, tulotasosta ja asuinpaikasta riippumatta.

Ruoka ja syömistottumukset ovat muuttuneet teollisen elintarvike- ja ruokatuotannon ja globalisaation myötä runsaasti. Kansainvälistyminen ja elintarvike- ja ravintolaruoan tarjonnan monipuolistuminen vahvistavat ruokakulttuuria. Elävän ruokakulttuurin uhkana voidaan nähdä tarjonnan yksipuolistuminen elintarvike- ja ravintola-alan sekä vähittäiskaupan keskittymisen seurauksena. Myös ruoanvalmistustaidon heikkeneminen on selkeä uhka elävälle ruokakulttuurille. Pientuotannon, paikallisen ruoan ja ruokakulttuurin on voitava säilyttää ja vahvistaa paikkansa. Edullisen hinnan korostuminen elintarvikkeiden tuotannossa ja markkinoinnissa uhkaa myös jyrätä ruoan muut merkitykset. Suuruuden ekonomia ei saa ohjata ruokapolitiikkaa.

Ruoka on vaikuttanut valtavasti ihmiskunnan kehitykseen. Maanviljelys ja karjanhoito loivat edellytykset ihmiskunnan kasvulle ja nykymuotoisen kulttuurin kehittymiselle, samalla kun ne muokkasivat maapallon ekosysteemiä ennennäkemättömällä tavalla. Ihmisten terveyteen ja sairastumiseen ruokavalion koostumuksella ja ruoan hygienialla on suuri merkitys. Sillä, mitä syömme ja miten se on tuotettu, jalostettu ja valmistettu, on myös ekologinen ja eettinen ulottuvuus.

Luomutuotteisiin perustuva vegaaniruokavalio on todennäköisesti eettisesti ja ekologisesti paras valinta. Sen koostaminen terveydellisesti hyvällä tavalla voi kuitenkin olla monille haastavaa, minkä vuoksi kannatamme veganismin ohella eettisesti ja ekologisesti tuotettua, kasvisvoittoista sekaruokavaliota.

Näitä haluamme suomalaisten syövän enemmän:

- kasviksia, hedelmiä ja marjoja
- täysjyväviljatuotteita
- kestävästi pyydettyä kalaa

- kasvirasvoja
- luomutuotteita
- vuodenajalle tyypillisiä tuotteita
- mahdollisimman lähellä tuotettua ruokaa
- Reilun kaupan ja muita eettisesti tuotettuja tuotteita

Ja näitä nykyistä vähemmän:

- lihaa
- vähäkuituisia viljatuotteita
- sokeria (lisäämättä keinotekoisien makeutusaineiden käyttöä)
- suolaa
- lisäaineita tarpeettomasti käytettynä

Lisäksi elintarviketuotantoa on muutettava kestävämmäksi ja eettisemmäksi:

Ruoantuotantoa on kehitettävä ympäristöystävällisemmäksi siirtymällä suljettuun ravinnekiertoon sekä integroimalla eläintuotantoa ja viljatuotantoa paremmin yhteen. Torjunta-aineiden käyttöä on vähennettävä ja viljelymenetelmiä on kehitettävä luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Eläinten ja varsinkin broilerin ja sian tuotanto-olosuhteet on saatava vastaamaan nykyistä tietoaamme eläinten hyvinvoinnista mielihyvää ja kärsimystä tuntevina olentoina.

Ruokavalio on monelle merkityksellinen ja henkilökohtainen asia, jonka kaikkia vaikutuksia yksilön hyvinvointiin on vaikea tietää ja ennustaa. Siksi ruoankäytön ohjaaminen poliittisilla päätöksillä on huomattavasti vaikeampaa kuin esimerkiksi liikennekäyttäytymisen, tupakoinnin tai alkoholinkäytön. Kansainvälisillä, kansallisilla ja kuntatason poliittisilla päätöksillä voidaan kuitenkin luoda mahdollisuuksia ja kannusteita valinnoille, jotka parantavat kansanterveyttä, elävöittävät ruokakulttuuria ja ovat ekologisesti ja eettisesti kestäviä. Ihmisillä tulee aina olla oikeus päättää itse ruokavaliostaan.

Enemmän kasviksia, vähemmän lihaa

Suomalaisten kasvien, marjojen ja hedelmien käyttö on vielä kaukana tavoitellusta puolen kilon päiväannoksesta. Myös kuidun saanti on reilusti ravitsemussuosituksia vähäisempi, mikä kiellii kuitupitoisen viljan käytön niukkuudesta. Kasvien, marjojen, hedelmien ja kuitupitoisen viljan käytön lisääminen tekee ruokavaliosta nykyistä kasvisvoittoisemman, tukee ravitsemussuosituksen toteutumista ja auttaa ehkäisemään lihavuuden, sydän- ja verisuonitautien, kakkostyyppin diabeteksen ja eräiden syöpämuotojen yleistymistä. Ruokavalion muuttuminen nykyistä enemmän kasvisvoittoiseksi on myös ekologinen ja eettinen kysymys: lihan - erityisesti naudanlihan - hiilijalanjälki on erittäin suuri ja broilerin ja sikojen tuotanto-olosuhteet puolestaan eettisesti kyseenalaisia.

Haluamme, että **kasvien, hedelmien ja marjojen arvonlisävero laskee 9 prosenttiin** seuraavan hallituksen aikana. Jos muutos halutaan tehdä valtiontalouden kannalta kustannusneutraalina, on tietysti mahdollista samalla nostaa muiden elintarvikkeiden ALV:a.

Tässä linjapaperissa esitetyt muutokset ALV-prosentteihin perustuvat selkeästi määriteltävissä oleviin tuoteryhmiin. Periaatteessa olisi hyvä, jos vastaavasti epäterveellistä ruokaa voisi verottaa tavallista

ankarammin tai jos terveelliset tuotteet saisivat verohelpotuksia. Yksittäisen elintarvikkeen terveellisyys tai epäterveellisyys on kuitenkin monissa tapauksissa hyvin hankala määrittää. Lisäksi raaka-aineita koskeva kotimainen verorasite (esim. raaka-aineena käytetyn sokerin haittaverot) olisi turha kilpailuetu ulkomaisille elintarvikeyrityksille. Mahdolliset raaka-aineiden haittaverot tulisi siksi ulottaa koko EU-alueelle.

Uusi makeisvero ja virvoitusjuomaveron korotus ovat hyvä esimerkki yrityksistä ohjata yksilön kulutusta terveellisempään suuntaan ja samalla kerätä tuotteiden aiheuttamien terveyshaittojen hoidon rahoittamiseen tuloja yhteiskunnalle. Vaikka nykyisessä ratkaisussa on joitakin loogisia ongelmia (esimerkiksi hampaiden terveydelle edullinen ksylitolipurukumi on samassa haittaveroluokassa kuin terveydelle haitalliset, sokeripitoiset makeiset), se on kuitenkin askel oikeaan suuntaan.

Kouluille ja työpaikoille on saatava lisää kasvisruokaa. Päivittäin on oltava tarjolla herkullinen ja houkutteleva vaihtoehto. Kasvisruoalle on saatava enemmän arvoa julkisissa keittiöissä, ravintoloissa ja ruoanvalmistuksen koulutuksessa. Monipuolisia vaihtoehtoja sisältävä kasvisruokapäivä on hyvä tapa tutustuttaa ihmiset lihattomaan vaihtoehtoon. Ruoan ympäristövaikutusten ja eettisten vaikutusten kasvatus tulisi alkaa jo koulussa. Nämä kysymykset on siksi liitettävä selkeästi jo opetussuunnitelmiin. Lisäksi on valvottavat, että Valtioneuvoston periaatepäätös kestävien valintojen edistämisestä julkisella sektorilla toteutuu. Kouluruokailuun on käytettävää enemmän rahaa, mutta sitä on myös kohdennettava kasviksiin, marjoihin ja hedelmiin, joiden osuus ei tällä hetkellä kouluruoassa täytä suosituksia. Tästä huolehtiminen on kuntapolitiikassa tärkeää.

Ruoantuotannon ja ruokaa koskevien merkitysten muuttuessa on entistä tärkeämpää, että kuluttajat voivat tehdä tietoisia valintoja. **Hiilijalanjätkimerkintä** voi herättää ihmiset pohtimaan ruoan merkitystä ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Jos tällainen merkki on käytössä, on tärkeää, että merkinnästä saadaan kansainvälinen ja yhtenäinen, jolloin myös sen takana olevat kriteerit ovat avoimesti kaikkien tiedossa. Erilaisten merkintöjen suuren määrän vuoksi niiden esittäminen ymmärrettävällä tavalla on vaikeaa, ja siksi tulisi pohtia pakollisten pakkausmerkintöjen yksinkertaistamista.

Lihansyönnin ja kasvissyönnin tiukka kahtiajako haittaa lihan käytön vähentämistä. Suuri osa ihmisistä ei siirry täydelliseen kasvisruokailuun. Siksi lihan kohtuukäytön edistäminen on tehokas tapa pienentää ruoan ympäristövaikutuksia. Koska ruokailutavat opitaan lapsena, päiväkodeissa ja kouluissa on oltava kasvisvaihtoehto.

Tuotantoeläinten oloja on parannettava nykyistä tiukemmilla EU-direktiiveillä ja erityisesti kannustinjärjestelmillä, joiden avulla tuottaja voi saada korvausta eläinten olojen parantamisesta korkeamman markkinahinnan kautta. Lainsäädännön valvonnalle on taattava riittävät resurssit, mm. eläinsuojelurikosten käsittelyyn tarvitaan nykyistä enemmän asiantuntemusta.

Kuluttajalla on oikeus tietää käyttämänsä lihan alkuperä ja tuotantotapa. Tämän takia on kehitettävä **eettisesti tuotetun lihan (ml. broileri) sertifiointijärjestelmä** (alkuperän jäljitettävyyden, avoin kertominen tuotanto-olosuhteista). On luotava mahdollisuuksia, joilla suomalaiselle eläintuotannolle kehitetään hyvä kannattavuus minimitaso kriteerejä paremmilla tuotantotavoilla. Suomalaisen elintarviketuotannon mahdollisuudet eivät ole suuressa määrässä ja alhaisessa hinnassa vaan korkeassa laadussa ja eettisessä tuotantotavassa. Tulevaisuuden tavoite on tietenkin se, ettei tarvita erillistä sertifiointijärjestelmää, koska kaikki lihan ja muun eläinperäisen ruoan tuotanto on eettistä.

Kalan kulutuksessa on siirrettävä kestävästi pyydetyn kalan käyttöön. Tämä varten kalan alkuperästä ja pyynnin kestävyudesta kertovaa **jäljitettävyyssjärjestelmää on kehitettävä**. Tarvittaessa on voitava asettaa tuontikieltoja. Kalan viljelyssä on myös kehitettävä luomuvaihtoehtoja.

Poliittisia toimenpiteitä:

Valtakunnan politiikka

- Lasketaan kasvisten, hedelmien ja marjojen arvonlisävero 9 prosenttiin seuraavan hallituksen aikana.
- Kehitetään pakkausmerkintälainsäädäntöä siten, että tuotteesta kerrotaan kaikki tarpeelliset asiat siten, että tieto on kuluttajan ymmärrettävissä.
- Kehitetään tuotantoeläinten oloja koskevaa lainsäädäntöä, parannetaan valvontaa ja tiukennetaan eläinsuojelurikkomuksista seuraavia rangaistuksia.
- Otetaan käyttöön eettisesti tuotetun lihan ja muun eläinperäisten tuotteiden sertifiointi- ja merkitsemisjärjestelmä.
- Kehitetään kestävästi pyydetyn kalan merkitsemisjärjestelmää.
- Liitetään koulun opetussuunnitelmiin ruoan ympäristövaikutusten ja eettisten vaikutusten kasvatus.
- Lisätään kasvisruoan käsittelyä elintarvike- ja ravitsemisalalan koulutuksessa.

Kunnallispolitiikka

- Lisätään kasviruokailua kouluissa ja kunnan työpaikoilla.
- Poistetaan karkki- ja limuautomaatit kouluista.
- Järkipalaa-hankkeen kaikki ehdotukset on toteutettava. Erityisesti nämä ovat tärkeitä: maksuton kouluruokailu ohjaavalle aikuiselle; riittävä aika (vähintään 30 min) ruokailulle; viihtyisä ruokailuympäristö; oppilaille mahdollisuus vaikuttaa ruokalistaan; terveellisiä välipaloja koulukeittiöstä (maksua vastaan).

Lisää luomuruokaa

Suomalaisesta peltopinta-alasta **luomuviljelyn osuuden tulee nousta 20 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä**. Kuntien ja valtion ruokatilausten tulisi toimia luomuruoan veturina. Lisäksi **julkisista elintarvikehankinnoista 25 % tulee olla luomua vuoteen 2020**. Luomuruoan kilpailukyvyyn parantamiseksi **arvonlisävero tulisi laskea 9 prosenttiin** eli samaan mitä esitämme kasvisten, hedelmien ja marjojen ALV:ksi.

Luomutuotantoa koskevia säädöksiä on tarkasteltava kriittisesti. Luomutuotteita koskevalla lainsäädännöllä ei tule asettaa luomulle keinotekoisia kilpailuesteitä. Esimerkiksi luomumaidon D-vitamiinoinnin puuttuminen voi olla kilpailuhaitta.

Luomutuotannon lisääminen edellyttää myös aikaisempaa parempaa tietoa viljelystä ja sen edellytyksistä. Siksi luomutuotantoa koskevaa julkista tutkimusrahoitusta tulee lisätä nykyisestä. Myös opetuksen tasosta kaikilla asteilla on huolehdittava. Maataloustutkimusta ja maatalouden kehittämistä on suunnattava aikaisempaa enemmän luonnonmukaisempiin menetelmiin, kuten keinolannoitteiden ja

torjunta-aineiden vähentämiseen ja suljetun ravinnekierron lisäämiseen.

Vaikka haluamme lisää luomuviljelyä, on myös jäljelle jäävää tavanomaista **maataloutta kehitettävä ekologisempaan suuntaan**. EU:n ympäristötuen perusosa on ehdottomasti suunnattava tutkitusti tehokkaiisiin ympäristön tilaa parantaviin toimenpiteisiin (vesistön tila, luonnon monimuotoisuus).

Tavoitteena on luomutuotannon huomattava lisääminen. Siksi on entistä tärkeämpää, että luomutuotannon edellytyksiä parannetaan. Muuntogeeninen ruoantuotanto on uhka luomulle, koska näiden kahden tuotantomuodon sekoittumista jossain valmistusketjun vaiheessa on erittäin vaikeaa estää. Tämän takia emme kannata geenimuunneltua ruokatuotantoa Suomessa.

Viljelyskasvien patentointi (sekä tavanomaisten että muuntogeenisten) heikentää viljelijöiden itsenäisyyttä, vaikeuttaa kehitysmaiden ruokatuotantoa ja suosii suurimittaista tehotuotantoa. Geenimuuntelun hyödyllisyys on ratkaistava eettiseltä pohjalta, eikä yritysten voitontavoitteluun perustuen. Siksi kaikkien – mukaan lukien geenimuunneltujen – viljelyskasvien patentoinnista pitää luopua. Vasta sen jälkeen voidaan varovaisuusperiaatteen mukaisesti arvioida (ml. sosioekonomiset vaikutukset) geenimuunneltujen viljelykasvien turvallisuutta. GM-lajikkeille on säädettävä lajikekohtaiset, tutkimukseen perustuvat suojarajat muuhun tuotantoon. GM-materiaalien pitäminen erillään muusta tuotannosta on tuottajan vastuulla, ja tuottajalla on oltava korvausvelvollisuus mikäli tämä erottelu epäonnistuu.

Riippumatta muuntogeenistä ruoantuotantoa koskevasta kansallisista ja eurooppalaisista linjauksista on työskenneltävä tutkimuksen, turvallisuustestauksen ja kansainvälisen kaupan avoimuuden ja läpinäkyvyyden puolesta. Kuluttajan on voitava tietää esimerkiksi pakkausmerkintöjen avulla, syökö hän muuntogeenistä tai muuntogeenisellä rehulla tuotettua ruokaa. Muuntogeenisten elintarvikkeiden turvallisuustestaukseen tulee kehittää rekisteri. Tällaisen järjestelmän tarkoituksena on estää yrityksille haitallisten tulosten jäämisen julkaisematta.

Poliittisia toimenpiteitä:

Valtakunnan politiikka

- Kasvatetaan luomuruoan osuus ruokahankinnoissa 25 %:iin vuoteen 2020 mennessä.
- Lasketaan luomuruoan arvonlisävero 9 prosenttiin.
- Lisätään luomutuotannon tutkimuksen ja kehittämisen tukea.
- Ympäristötuen perusosa on suunnattava tutkitusti tehokkaiisiin ympäristön tilaa parantaviin toimenpiteisiin.
- On taattava, ettei muuntogeeninen ruokatuotanto uhkaa luomutuotantoa.

Kunnallispolitiikka

- Kasvatetaan luomuruoan osuus kunnan ruokahankinnoissa 25 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä.

Mahdollisimman läheltä

Ympäristö- ja terveysvaikutuksiltaan samanarvoisista tuotteista kannattaa aina valita **mahdollisimman lähellä tuotettu**. Ruoan paikallisuus on osa ruokakulttuurin arvostusta ja se parantaa ruoan jäljitettävyyttä. Paikallinen tuotanto myös työllistää alueellisesti ja se on osa kotimaista huoltovarmuutta. Ruoan tuotannon ja hankinnan paikallisuutta ei voi ensisijaisesti perustella hiilijalanjäljen vähentämisellä, koska kuljetusten ympäristövaikutukset eivät ole kovin suuret.

Haluamme turvata pienimuotoisen paikallisen elintarviketuotannon ja -kaupan sekä ravintolatoiminnan mahdollisuudet. Tätä ei saa vaarantaa lainsäädännön tulkinnoilla ja turhalla byrokratialla. Esimerkiksi elintarviketurvallisuuslainsäädännön toteuttamistapaa pitää soveltaa yrityksen koon mukaan. Lopputuloksen laadusta (esim. hygieniavarmuudesta) ei tietenkään saa tinkiä.

Valtion on huolehdittava siitä, että kuntia ohjeistetaan ja koulutetaan tekemään kestävän kehityksen mukaisia hankintoja, jotka sisältävät myös paikallisen tuotannon huomioimisen. Informaatio-ohjaukseen on varattava riittävästi resursseja. Kuntatasolla poliittinen haaste on tehdä kestävän kehityksen mukaisia hankintapäätöksiä.

Paikallisuus ruoantuotannossa ei ole vain maantieteellistä läheisyyttä, vaan myös jäljitettävyyttä. Kaukanakin tuotettujen tuotteiden on oltava jäljitettäviä ja eettisesti tuotettuja. Kunnallisissa ruokahankinnoissa on myös globaalit eettiset ja ekologiset kysymykset huomioitava, jopa silloin kun tuotetta ei ole sertifioitu. Kuluttajan saatavilla on oltava riittävä tieto siitä, missä ja miten ruokamme on tuotettu.

Poliittisia toimenpiteitä:

Valtakunnan politiikka

- Edistetään budjettirahoituksella mahdollisimman lähellä tuotetun ruoan (lähiruoka) tuotantoa - tämä voidaan kattaa makeisveron tuotolla.
- Keskitetään viranomaisvalvonta suuriin tuotantolaitoksiin ja kevennetään pientuotannon valvontaa.

Kunnallispolitiikka

- Hyödynnetään hankintalainsäädäntöä lähiruoan suosimisessa (tuoreus, toimitusajat, -erät jne.)